2. Texnologiyalarni joriy etishning amaliy misollari:

▪O‘quv jarayonida ishlatiladigan ish usulini tavsiflang. Masalan, bir guruh talabalar ma’lum bir yosh toifasi (maktab o‘quvchilari, qariyalar) uchun profilaktika dasturini ishlab chiqadilar.

▪O‘quv amaliyotlari doirasida talabalarning haqiqiy bemorlar bilan o‘zaro munosabatlariga misol:

3. Haqiqiy ma’lumotlar:

▪Jahon Sog‘liqni Saqlash Tashkiloti (JSST) tish kasalliklarining oldini olish holati to‘g‘risida ma’lumot bering.

▪Kariyes va periodontal kasalliklarga qarshi kurashda valeologiyaning rolini ko‘rsating.

4. Xalqaro tajribani taqqoslash:

▪Valeologiya stomatologiya fakultetlarining o‘quv jarayoniga birlashtirilgan mamlakatlardan (masalan, AQSH, Yaponiya) misolida.

5. Texnologiyadan foydalanish natijalari:

▪Gamifikatsiya, virtual stimulatsiyalar yoki loyihalar talabalarning valeologiyaga bo‘lgan qiziqishini qanday oshirdi.

Xulosa va takliflar. Stomatologiya yo‘nalishi talabalarining valeologik madaniyatini shakllantirish ularning kasbiy tayyorgarligining muhim bosqichidir. Bu nafaqat ularning malakasini oshirishga, balki bemorlar orasida profilaktika ishlarini yaxshilashga ham yordam beradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, valeologiyani o‘quv jarayoniga kiritish va jamoat profilaktika ishlari amaliyoti ushbu maqsadga erishishning asosiy usullari hisoblanadi. Sog‘liqni saqlash faqat shaxsiy mas’uliyat emas, balki ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotning muhim omilidir. Bu boylikni asrash va rivojlantirish orqali insonlar va jamiyatning farovon hayoti ta’minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Ivanov S.N., Petrov A.V. Valeologiya asoslari: nazariya va amaliyot. Moskva, “Ilm”, 2020.

(2). Kozlova T. V. Tibbiy ta’limdagi pedagogik texnologiyalar. Sankt-Peterburg, Medpress, 2018.

(3). Belyayev E.K. Stomatologlar ishida profilaktik tibbiyotning roli. “Tish ta’limi” jurnali, 2019, 4-son, 45–52-betlar.

(4). World Health Organization. Oral health promotion: An essential element of a health-promoting school. WHO, Geneva, 2018.

(5). Brown L.J., Garcia R.I. The role of dentists in public health initiatives. Journal of Public Health Dentistry, 2021, Vol. 81, Issue 2, pp. 123–130.

Nishonov Farhod Musajonovich (Toshkent davlat Iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi)

IQTISODIYOT YO‘NALISHIDAGI TALABALARNI IXTISOSLIK FANLARIGA O‘QITISHDA INNOVATSION SHAKL VA USULLARNI QO‘LLASHNING SAMARADORLIGI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada iqtisodiyot yo‘nalishidagi talabalarni ixtisoslik fanlariga o‘qitishda zamonaviy shakllar, usullar va vositalarning o‘rni o‘rganiladi. Ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish, interfaol metodlarni qo‘llash va talabalarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratiladi. Maqolada ta’lim sifatini oshirish uchun pedagogik sharoitlar va zamonaviy yondashuvlarning samaradorligi tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *iqtisodiyot, ixtisoslik fanlari, ta’lim shakllari, innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar, ta’lim sifati, amaliy ko‘nikmalar, pedagogik sharoitlar.*

Нишонов Фарход Мусажонович (независимый исследователь Ташкентского государственного экономического университета)

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ФОРМ И МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫМ ДИСЦИПЛИНАМ

Аннотация. *В данной статье изучается роль современных форм, методов и средств обучения студентов экономического направления специализированным дисциплинам. Особое внимание уделяется использованию инновационных технологий, применению интерактивных методов и развитию практических навыков студентов в учебном процессе. В статье анализируется эффективность современных подходов и педагогических условий для повышения качества образования.*

Ключевые слова: *экономика, специализированные дисциплины, формы обучения, инновационные технологии, интерактивные методы, качество образования, практические навыки, педагогические условия.*

Nishonov Farhod Musajonovich (Independent researcher of Tashkent State University of Economics)

THE EFFECTIVENESS OF APPLYING INNOVATIVE FORMS AND METHODS IN TEACHING SPECIALIZED SUBJECTS TO STUDENTS IN THE FIELD OF ECONOMICS

Annotation. *This article explores the role of modern forms, methods, and tools in teaching specialized subjects to students in the field of economics. Special attention is given to the use of innovative technologies, the application of interactive methods, and the development of students' practical skills in the educational process. The article analyzes the effectiveness of modern approaches and pedagogical conditions for improving the quality of education.*

Keywords: *Economics, specialized subjects, teaching forms, innovative technologies, interactive methods, education quality, practical skills, pedagogical conditions.*

Kirish. Hozirgi globallashuv davrida iqtisodiyot sohasi bo'yicha raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash mamlakat taraqqiyoti va barqaror rivojlanishining muhim omillaridan biriga aylandi. Bu jarayon talabalarning ixtisoslik fanlari bo'yicha nazariy bilimlarini mustahkamlash va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim tizimini takomillashtirishni talab qiladi. Iqtisodiyot yo'nalishida o'qitishning shakllari, usullari va vositalari nafaqat bilim berishning samaradorligini oshirish, balki talabalarda tanqidiy fikrlash, mas'uliyat va ijodkorlikni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bugungi kunda innovatsion ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda hal qiluvchi rol o'ynamoqda [1].

"Individual ta'lim trayektoriyalarni amalga oshirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan asosiy usullarini quyidagicha ta'riflash mumkin: reproduktiv, muammoli, qisman izlanishli, tadqiqotli.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature Review). Mavzuga oid adabiyotlarni tahlil qilish iqtisodiyot yo'nalishidagi talabalarni ixtisoslik fanlariga o'qitishda innovatsion shakl va usullarning samaradorligini o'rganishda muhim bosqich hisoblanadi. Mavzular bo'yicha ishlarni tashkil etish, ko'pincha, modulga ega bo'lib, nazariy fikrlarni tavsiflash uchun modulning asosiy qismini emas, balki baholash fondlari vositasini yaratish imkoniyatini beradi. Birinchi usul o'quv jarayonining asosiy rivojlanish darajasiga xosdir, bu muammoli holatga olib keladi. Chuqur darajada va iqtidorli talabalar bilan ishlash uchun qisman izlanishli va tadqiqotli usullari qo'llaniladi" [2].

Ushbu texnologiyalarni yangi konsepsiyani joriy etish misolida ko'rsatish mumkin. Masalan, ixtisoslik fanlari kursida yangi masalalarni o'rganayotganda, avvalo, talabalar ma'lum bir tushuncha bo'yicha aniq nimani tushunishini aniqlash kerak va faqat har bir talabaning ushbu savolga javoblarini olgandan va taqqoslagandan so'ng, tegishli tahlilni o'tkazib, so'ngra aniq umumlashtirish mumkin bo'ladi. Konsepsiyaning aniq ta'rifini kiritish uchun, ko'pincha, formulalar talabalarning o'zlari tomonidan amalga oshiriladi [3].

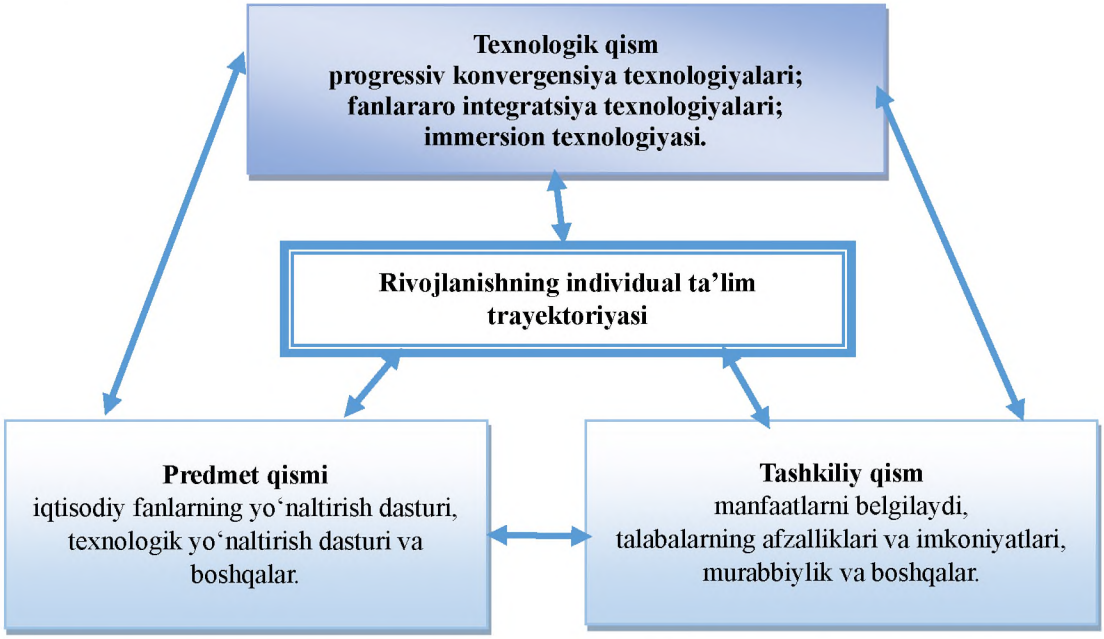
Agar shu paytgacha kognitiv universal ta'lim harakatlari talabalar tomonidan o'zlashtirilmagan bo'lsa, unda talabalarning mustaqillik darajasi yetarlicha yuqori bo'lishi mumkin emas, shuning uchun o'qituvchining faoliyati hozirgi paytda asoslanadigan jamoaviy o'quv va kognitiv faoliyat ustunlik qiladi.

Matematik fikrlashni rivojlantirish va ixtisoslik fanlarini o'qitish bir bo'lakda amalga oshirilishi kerak, chunki faqat asta-sekin, allaqachon olingan bilimlarga tayanib, talaba fazo tushunchalari va uning qurilishining asosiy postulatlarini o'z ichiga olgan geometriyaning murakkab bo'limlarini o'zlashtirishi mumkin. Yangi konsepsiyani kiritish nafaqat ta'rifni kiritishni, balki geometrik obyektni tavsiflovchi xususiyatlar va qonuniyatlarni o'rganishni o'z ichiga olishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology). Talabalarning individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirish uchun mo'ljallangan ta'lim muhitining modellaridan biri – bu STEAM ta'lim modeli (1-rasm). Ushbu modelni uch qismga bo'lish mumkin – mazmunli (predmetli), tashkiliy va texnologik.

Kontent qismi STEAM yondashuviga asoslangan ta'lim dasturlarini o'z ichiga oladi. Ularning yordami bilan individual ta'lim trayektoriyalarini takomillashtirishga hissa qo'shadigan ta'lim muhitini shakllantirish jarayoni amalga oshiriladi. STEAM yondashuvi tamoyiliga asoslangan ta'lim dasturlari o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ulardan biri individual trayektoriyani tanlashdir, unga ko'ra ta'lim dasturini o'rganish amalga oshiriladi [4]. Bunga tadqiqot va loyiha bilan bog'liq ish mavzularini, zarur dastur modullarini tanlash, hamkorlik va ijodiy yo'nalishdagi guruhlarda ishlash, turli rol funksiyalarini o'zlashtirish qobiliyati tufayli erishiladi. Yana bir xarakterli xususiyat – ma'lum bir mavzuni o'rganish jarayonida olingan va metafan sohasi (bilimlarni real hayotda qo'llash qobiliyati) bilan bog'liq bo'lgan bilim va kompetensiyalarning tarkibiy qismini birlashtirish. Nihoyat, STEAM yondashuvi bir vaqtning o'zida tabiatshunoslik va texnologiya dasturlariga muvofiq bilim olishga imkon beradi. Bu bitta o'quv moduli (dasturi)ning ma'lum darajasiga ega bo'lgan talabaning yangi o'quv modulini (dasturini) bir xil darajada o'zlashtirish qobiliyatini sezi-

larli darajada oshiradi [5]. Umuman olganda, talabaning individual ta'lim trayektoriyasini amalga oshirish uchun ta'lim muhitini yaratish tamoyili 1-rasmda keltirilgan.

1-rasm. Talabaning individual ta'lim trayektoriyasini amalga oshirish uchun ta'lim muhiti.

Tahlil va natijalar (Analysis and results). Tashkiliy qismda asosiy e'tibor individual ta'lim trayektoriyasini amalga oshirishga imkon beradigan sharoitlarni va ularni o'quv jarayonida amalga oshirishni osonlashtiradigan mexanizmlarni shakllantirishga qaratiladi. Har bir talaba fan va yoki metafan yo'nalishlarini (kurslar, modullarni o'z ichiga olgan) tanlash imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, tanlovning asosiy omillari uning manfaatlari, afzalliklari va real imkoniyatlari doirasidir. Bundan tashqari, ma'lum bir fan moduli (dasturi) bo'yicha o'qitish uchun buyurtma berilgan ta'lim muassasasi mavjudligini hisobga olish mumkin. Shuningdek, talabalarning ma'lum mavzular bo'yicha tadqiqot, loyiha, ijodiy ishlarni bajarish istagini hisobga olmaslik mumkin emas.

Texnologik qismning vazifasi individual ta'lim trayektoriyasini tuzish va amalga oshirish nuqtayi nazaridan eng samarali pedagogik texnologiyalarni aniqlashdir. Bu yerda biz juda taniqli va amalda tasdiqlangan texnikalarni nazarda tutamiz, masalan, immersion texnologiyasi, loyiha texnologiyasi, progressiv konvergensiya texnologiyasi, fanlararo texnologiya [6].

O'quv jarayoniga yana bir e'tiborga loyiq nostandart yondashuv – bu ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi kabi ixtirochilik faoliyatining bir turi. Uning an'anaviy shakldagi ta'lim faoliyatidan farqlari juda katta. Ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasida asosiy e'tibor talabaning samarali faoliyatiga qaratilgan. Boshqacha qilib aytganda, faoliyat nafaqat qandaydir bilimlarni shakllantirishga, balki qayta ishlangan haqiqiy ma'lumotni tushunishga va uning o'zgarishi qandaydir intellektual mahsulotni yaratishga olib kelishi mumkinligini tushunishga qaratilgan [7].

Ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi konsepsiyasining ikkinchi jihati bu bilimlarni, birinchi navbatda, bilish vositasi va axborotni o'zgartirish mexanizmi sifatida aks ettirishdir. Olingan intellektual mahsulot jiddiy aks ettirishning samarasidir, bu uni haqiqatan ham yuzaki emas, balki bardoshli qiladi.

Albatta, ma'lumot bilan to'g'ridan to'g'ri o'zaro ta'sir qilish zarurati muqarrar ravishda talaba qaror qabul qilish uchun javobgar bo'lgan vaziyatga olib keladi. Bunday o'qitish talabani haqiqiy hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi va shunchaki shunga o'xshash maqsadni e'lon qilmaydi [8;9;10].

Masalan, ixtisoslik fanlarini ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi tushunchasiga muvofiq o'qitishda iqtisodchi talaba ongida paydo bo'ladigan g'oyalar sonini daraja deb hisoblash mumkin. Talabaning oldinga siljishi uchun ixtisoslik fanlarini o'qitish jarayonida ushbu g'oyalarni takomillashtirish juda zarur. Maqsadi qaror qabul qilish va texnik fikrlash bilan bog'liq ko'nikmalarni yaratish bo'lgan ixtirochi xarakterdagi faoliyat ketma-ket bir necha bosqichda amalga oshirilishi mumkin [11].

Birinchi bosqichda axborotga tizimli yondashish va uning dolzarblik darajasini aniqlashga e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Ushbu bosqichning natijasi talabaning obyektiv xarakterdagi tizimsiz, af-

tidan, realizasiya qilinmagan ma'lumotlar bilan ishlash, undan, haqiqatan ham, muhim qismini ajratib olish qobiliyatini shakllantirish hisoblanadi.

Ikkinchi bosqichda muammoli ma'lumotlarni o'rganish amalga oshiriladi. Bu tizimsiz ma'lumotni muammoli real vaziyatga aylantirish uchun amalga oshiriladi.

Uchinchi bosqichning vazifasi belgilangan maqsadni, keyinchalik, e'lon qilish bilan bog'liq asosiy muammoni shakllantirishdir. Ushbu bosqichda talaba vazifani hal qilishning strategik tanlovi bilan bog'liq ko'nikmalarga ega bo'ladi.

Keyingi bosqich – bu taktikaning bir turi (shakllangan muammoni hal qilish taktikasi aniqlanadi). Talaba asosiy muammo (vazifa) yechimini ishlab chiqishni amalga oshiradi.

Yakuniy bosqichda muammoni hal qilish jarayonining refleksli tahlili o'tkaziladi. Talaba o'z yechimini tekshiradi va keyin uning samaradorligini baholaydi.

Xulosa va takliflar (Conclusion and Recommendations). Iqtisodiyot yo'nalishidagi talabalarga ixtisoslik fanlarini o'qitishda innovatsion shakl va usullarni keng joriy etish, ularni nafaqat yuqori sifatli bilimga ega bo'lgan mutaxassis sifatida tayyorlash, balki zamonaviy dunyoning iqtisodiy, texnologik va axborot sohalaridagi o'zgarishlarga tez moslasha oladigan shaxs sifatida shakllantirish uchun ham muhimdir. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va uning pirovard maqsadiga erishishga yordam beradi. Shu sababli pedagoglar zamonaviy yondashuvlarni o'zlashtirishi va ularni amaliyotga samarali tatbiq etishi zarur. Innovatsion ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonini interfaol, qiziqarli va raqamli asr talablariga mos tarzda tashkil etishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Ahmedov R.R. Innovatsion texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish. Toshkent, "Fan va texnologiya", 2020, 220 bet.

(2). Abduxalilov A.A., Yusupov A.M. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. Toshkent, "Ma'rifat", 2019, 185-bet.

(3). Дьюи Д. Демократия и образование. Москва, "Академия", 2021 330 с.

(4). Yuldashev N.K., Karimov U.N. Innovatsion pedagogika va ta'lim metodlari. Toshkent, "O'qituvchi", 2022, 210 bet.

(5). Батурин В.С. Современные образовательные технологии: теория и практика. Санкт-Петербург, "Питер", 2020, 276 с.

(6). Jonassen D.H. Learning to Solve Problems: A Handbook for Designing Problem-Based Learning Environments. Routledge, 2022, p. 320.

(7). Kozma R.B. Technology and the Quality of Education. UNESCO, 2019, p. 245.

(8). Boud D., Feletti G. The Challenge of Problem-Based Learning. Routledge, 2021, p. 280.

(9). OECD. Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills. Paris, OECD Publishing, 2020.

(10). Dewey J. Experience and Education. New York, Free Press, 2019, p. 176.

(11). Qurbonov A.A., Hasanov A.N. Ta'limda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati. Toshkent, TDPU nashriyoti, 2021, 198-bet.

Urazboyeva Sabohat Ortiqboyevna (Urganch Innovatsion universiteti o'qituvchi-stajori)

BOSHLANG'ICH SINF ONA TILI DARSLARIDA BADIIY MATN USTIDA ISHLASH METODIKASI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf ona tili darslarida matnlar, ularni tahlil qilishning innovatsion usullari haqida fikr-mulohazalar keltirilgan. Badiiy matnda hayot obrazlari aks ettiriladi va uning markazida inson, tabiat va jamiyatga munosabati turadi. Badiiy matni ustida ishlashda o'quvchilarni ma'naviy tarbiyalash masalalariga ham to'xtalib o'tgan. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida berilgan matnlar ustida ishlash orqali ularda vatanparvarlik tug'ularini shakllantirishning bir qancha bosqichlari haqida fikrlar yuritilingan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich sinf, ona tili darsi, matn, analiz, sintez, usul, badiiy matn.*

Уразбоева Сабохат Артикбоевна (преподаватель-стажер Ургенчского Инновационного университета)

МЕТОДИКА РАБОТЫ ПО ЛИТЕРАТУРЕ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация. *В данной статье приводятся отзывы об инновационных методах анализа текстов и их анализа на уроках родного языка в начальной школе. В художественном тексте отражены образы жизни, и в центре его находится человек, его отношение к природе и обществу. Работая над художественным текстом, учитель затрагивает и вопросы духовного воспитания студентов.*